

CÂMPURI SEMANTICE ALE SIMBOLULUI ÎN POEZIA LUI TUDOR ARGHEZI, LUCIAN BLAGA ȘI ION BARBU. CÂMPUL SEMANTIC AL APEI

LUMINI A MARTON
coala doctorală a Facultății de Litere, Universitatea din București

1. Precizări preliminare

Reprezentând, alături de metafore, unul dintre elementele definitorii pentru poezia modernă, *simbolul* apare ca o modalitate deosebită de „concentrat”, sintetic, de a da seamă despre felul particular, subiectiv, în care se raportează eul creator la realitatea exterioră și la cea interioră, filtrându-le prin sensibilitatea sa. Capacitatea sintetizatoare a figurii se datorează suprapunerii unor *semnificații multiple, denotative și conotative*, în corpul aceleia și unități lexicale, întrucât „sensul propriu coexiste cu cel simbolic, efectul artistic obținut de poet reieind de multe ori din tensiunea între cele două sensuri, sau din ezitarea cuvântului între ele de ambiguitate” (Alexandrescu 1966: 326).

Această deschidere a figurii ia naștere din jocul, mai mult sau mai puțin subtil, al semnificațiilor în relație cu termenul-simbol (concret) și simbolizatul (abstract), dar și cu contextul, imediat sau mai larg, întrucât „simbolul este simbol numai în **contextul** care-l susține și-l reliefă” (Parpal 1978: 168). Pentru simbolul poetic, contextul este reprezentat de corpul unui poem sau de ansamblul operei unui poet. Fiecare autor poate manifesta afinitate pentru anumite arii semantice, care definesc viziunea sa lirică personală.

Studiul care urmează să înceapă să investigheze semnificațiile simbolice ale unor termeni din câmpul semantic al **apei** în opera unor poezi reprezentativi ai perioadei interbelice – **Tudor Arghezi, Lucian Blaga și Ion Barbu**. Pentru expunerea valențelor simbolice ale unui număr mai mare de arii semantice ar fi fost necesar un spațiu mult mai larg decât cel îngăduit de prezența comunicare, selectarea acestui câmp semantic fiind determinată de aparenta preferință a autorilor pentru domeniul menționat.

2. Semnificații simbolice ale termenilor din câmpul semantic al **apei**:

Acest câmp cuprinde termeni ca: *apă, fântână, iezer, izvor, lac, mare, picură, ploaie, râu, rouă, strop, undă, val, zlătă, zmârcă*, cuvinte din limbajul cotidian, care primesc, în contextul poemului, semnificații simbolice, mai accentuate sau mai estompată, suprapuse peste sensul referential.

Termenul generic al câmpului, **apă**, acumulează, pe lângă sensurile denotative, variante semnificații simbolice, în contexte diferite, unele dintre aceste sensuri fiind opuse.

O primă semnificație a **apei** ar fi aceea de simbol al **vieții** sau al **sursei vieții**:

- (1) „În cerc îngust, din care visul nu mai scap ,
un m g ru se învârtea-nh mat, subt soare,
g le i s urce în fântân , s coboare,
cu truda lui scotea un firicel de **ap** .” (Blaga, *M g ru ul*, p.509)
- (2) „Dai tuturor cu jur mânt
Un petec de brazd i-o groap .
Dup ce le-ai dat pâine i **ap**
Li leiei înapoi
i- i hr ne ti buruiana poas i pepenii goi
Îndoit
Cu mâzg tr it i suflet dospit.” (Arghezi, *B r ganul*, p. 189)
- (3) „A i intrat
În lumea num rului p trat.
V e foame, v e sete,
N-ave i potcoave, nici ghete.
Dar pâinea s-a mâncat, **apa** s-a b ut...
A i întârziat un minut.” (Arghezi, *Ora târzie*, p. 180)

Ultimul exemplu cumuleaz sensurile apei ca via , aspira ie, vitalitate, dar contextul sugereaz un „prea târziu”, toate acestea fiind anse pierdute.

Apa ca simbol al **crea iei**, al **inspira iei poetice**, al **poeziei**:

- (4) „Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste,
Intrat prin oglind în mântuit azur,
T ind pe înecarea cirezilor agreste,
În grupurile **apei**, un joc secund, mai pur.” (Barbu, *Din ceas dedus*, p. 13)
- (5) „Sufletul lui e în c utare, (...)” (Blaga, *Autoportret*, p. 225)
- (6) „Sap , frate, sap , sap ,
Pân când vei da de ap . (...)” (Blaga, *Sap , frate, sap , sap , sap*, p. 269)

Apa ca simbol al **timpului**, al **trecerii timpului**, al **apropierii de moarte** :

- (7) „Se cheam Jale râul, râul-timp,
i-i potrivit din veci cu toamna.
Ne oglindim în **ape** fa , nimb.
Dar s fugim, c -i blestemat coama.” (Blaga, *Poveste*, p. 417)
- (8) „Sunt stihuri f r an,
Stihuri de groap ,
De sete de **ap**
i de foame de scrum (...)” (Arghezi, *Flori de mucigai*, p. 118)

În exemplul (7), apar dou simboluri acvatice, **apa** i **râul**, ambele având semnifica ii asem n toare:urgerea apei este assimilat cu trecerea inexorabil a timpului, care implic „oglindirea”, poate transfigurarea, sugerând integrarea în lumea mor ii.

În exemplul (8), simbolul **apei** cumuleaz trei posibile sensuri:pe cel al **dorului/setei de via** , împletit/contaminat cu cel al **presentimentului mor ii**, sugerat de simbolurile înconjur toare, cel al *gropii* i cel al *scrumului*; peste aceste sensuri s-ar putea suprapune sensul timpului ca ve nicie, reprezentat de expresia „*f r an*”.

Un alt termen simbolic din domeniul acvatic, **fântâna**, primește semnificația **trecerii timpului**, asociat cu **amintirea** unui moment din trecut :

- (9) „**Fântâna** curge, ca și-atunci, mereu.
Tu curgi, **fântână**, pe trecutul meu.” (Arghezi, *Oseminte pierdute*, p. 69)

Imaginea **fântâniilor** are semnificația **descoperirii** unor **adevărate ruri ascunse** ori a **creaiei**, poetice sau de altă natură :

- (10) „**Sapă**, frate, sapă, sapă, (...)
Ctitor fii fântânilor, ce
Gura, inima ne-adaptă.” (Blaga, *Sapă, frate, sapă, sapă*, p. 269)

Idea **creaiei**, a **inspirăiei** creatoare, se poate exprima și în termenul **izvor** :

- (11) „Prinde tu-n adânc **izvoare** –
de sub strat stihie blandă.
Să se-aleagă din argilă
ochiuri lucii, de izbând.” (idem).
(12) „Crezi basmul c-a sfărăt să-i s-a pierdut,
să el de-abia-i la început...
Când seceta mai stearpă să se pare,
Atuncea podide te **izvorul** să mai tare” (Arghezi, *Crezi basmul...*, p. 373)

Izvorul cumulează și semnificația **aspiraiei**, a **idealului pierdut/refuzat**, a **amintirii respinse**:

- (13) „Tot mai departe să o să i se drumă –
să-i, ca un ucigaș să-astupă cu năframa
să găsească -nvinsă,
închid cu pumnul toate **izvoarele**,
pentru totdeauna să tacă,
să tacă.” (Blaga, *În marea trecere*, p. 106)

Un simbol al **aspiraiei**, al **idealului**, al **visului**, dar și al **cunoașterii profunde** este și **iezerul**:

- (14) „În pălăria muntelui **iezerul** netulburat
Ca un ochi al lumii, ascuns, să-a deschis.
Oglindă te un zbor prea înalt și ceasul
curat ce i-a fost odată promis.” (Blaga, *Iezerul*, p. 200)

Iezerul este, în alt context, simbol al **purității** :

- (15) „Sfătul pruncia ei trecea (...) –
să mună, că să i se fi-întâlnit,
Suaia cu **iezerii**, să-știe
La anii falnici, două zeci.” (Barbu, *Statură*, p. 19)

Simbol al **purității** este și **lacul**:

- (16) „Ce calm! Ce puritate!
 Dac am vedea cu **lacurile**,
 Stelele s-ar apropiă,
 Întâmpinându-ne la drumul-jum tate.”
 (Blaga, *Printre lacurile de munte*, p. 542)
- (17) „Tu, du-te i atinge- i de **lacuri** i gr dini
 Aripile mânjite, din timpuri, cu lumini,
 De vreme ce dorin a i vatru nu- i ajung.”
 (Arghezi, *Stinse scântei*, p. 75)

Un alt termen din câmpul acvatic, **marea**, prime te semnifica ia *idealului*, împletit cu aceea a *misterului*, a *necunoscutului* :

- (18) „C-un zâmbet îndr zne privesc în mine
 i inima
 mi-o prind în mâna . (...) i ascult.
 Îmi pare
 c in în mâini o scoic
 în care (...) r sun zvonul unei **m ri** necunoscute.
 O, voi ajunge, voi ajunge
 vreodat pe malul
 acelei m ri, pe care azi
 o simt,
 dar nu o v d?”
 (Blaga, *Scoica*, p. 36)
- (19) „Nadir latent! Poetul ridic însurmarea
 De harfe respirate ce-în sbor invers le pierzi
 i cântec istove te: ascuns, cum numai **marea**,
 Meduzele când plimb sub clopotele verzi.”
 (Barbu, *Din ceas dedus*, p. 13)

Marea, apa, talazul, părâul împletește semnifica ii simbolice diferite, în acela i text, sugerând **timpul, amintirile, agita ia, zbuciumul, vicisitudinile vie ii** :

- (20) „Uite- i trecutul în palm ... Te gânde ti...
 Atâtea pove ti (...) **Ape** f r oglindire,
 Sfoara **pâraielor** sub ire (...) Nisip, cenu e i lut
 Sunt un trecut?
 Un **talaz** se fr mât ,
 Zguduie **marea** frânt (...)” (Arghezi, *Timpuri*, p. 187–188)

Semnifica ii asem n toare primesc i termenii **ploaie, zloat , negur** , ca simboluri ale **vicisitudinilor, ale timpurilor grele** :

- (21) „Cine-a purces în **ploaie i furtuni**
 i a br zdat în **negur i zloat**
 esul blajin i gras, întâia dat ,
 Cu blesteme, n dejdi i rug ciuni?” (Arghezi, *Plugule*, p. 10)
- (22) „ i mi-am s pat odaia departe subt p mât.
 Afar b tea **ploaia**. Afar era vânt.” (Arghezi, *Între dou nop i*, p. 72)

Ploaia ca simbol al triste ii, al regretului, al lipsei speran ei :

- (23) „Vine toamna oilor
Prin pânzele **ploilor**.
Glas dău **ce ii**, patimii
Cu frunza lor paltinii.
Jalea r t cirilor,
Mohorul mâhnirilor.” (Blaga, *Cântecul c l torului în toamn* , p. 270)
- (24) „În frig i noroi
Trec ho ii-n convoi, câte doi,
Cu lanuri târâ de picioare (...)
E sear . E **ploaie**.” (Arghezi, *Cina*, p. 121)

Cea a ca simbol al mor ii apare la Tudor Arghezi :

- (25) „Cine i-a pierdut o zi cât o via
S-o caute repede. Se înnoptează . Se las **cea** .” (Arghezi, *O zi*, p. 190)

3. Concluzii

Dup cum se poate observa, termenii apar înănd câmpului semantic al **apei** primesc *semnifica ii simbolice diverse*, acoperind nuan e cuprinse între *polii opu i* – cel al **vie ii** i cel al **mor ii** –, trecând prin sugestia *purit ii*, a *idealit ii*, a *aspira iilor înalte*, ca i prin ideile de *timp*, de *amintire*, de *triste e*, de *zbucium*, de *primejdie*, îns având în totdeauna o *justificare semantic* într s turile comune ale simbolului i ale simbolizatului: *curgere, oglindire, transparen , puritate*.

Exemplific rile oferite în studiul de fa nu epuizează posibilitile de expresie ale câmpului semantic investigat, pentru c , din motive de spaiu, am restrâns corpus-ul de texte, renun ând la volumul al doilea din versurile lui Tudor Arghezi. Pe de alt parte, numărul simbolurilor provenite din domeniul acvatic este destul de redus, în raport cu frecvena terminologiei acvatice folosite denotativ sau metaforic, în opera poeilor studia i. *Frecvena* simbolurilor acvatice difer , de asemenea, de la un autor la altul, fiind nea teptat de redus la Ion Barbu, chiar dac avem în vedere corpus-ul restrâns de texte care formează opera acestui poet. *Ponderea* diverselor semnifica ii r mâne, de asemenea, variabil , ceea ce demonstrează importan a inegal acordat de fiecare autor unuia sau altuia dintre sensurile simbolice manifestate de termenii acvatici.

Efectul stilistic i retoric al simbolurilor este acela de a conferi *profundime* textului, prin sugestia unor st ri de spirit i a unor idei oarecum evanescente, suprapuse sensurilor vizibile ale termenilor.

SURSE

- Arghezi, Tudor, 1980, *Versuri*, Vol. I, edi ie i postfa de G. Pienescu, prefa de I. Caraion, Bucureti, Editura Albatros.
- Barbu, Ion, 1986, *Joc secund. Versuri*, edi ie bibliofil îngrijit de Romulus Vulpescu, Bucureti, Editura Cartea Româneasc .
- Blaga, Lucian, 2007, *Opera poetic* , edi ie îngrijit de George Gan i Dorli Blaga, prefa de George Gan , ed. a 2-a, Bucureti, Editura Humanitas.

BIBLIOGRAFIE

- Alexandrescu, Sorin, 1966, „Simbol și simbolizare. Observații asupra unor procedee poetice argheziene”, în *Studii de poetică și stilistică*, București, Editura pentru Literatură, p. 318–369.
- *** *Studii de poetică și stilistică*, 1966, București, Editura pentru Literatură.
- Bidu-Vrinceanu, Angela, Cristina Cîlțaru, Liliana Ionescu-Ruxandoiu, Mihaela Manca, Gabriele Pan-Dindelegan, 2001, *Dictionar de tipuri ale limbii*, București, Editura Nemira.
- Manca, Mihaela, 2005, *Limbajul artistic românesc modern. Schițe de evoluție*, București, Editura Universității din București.
- Parpal, Emilia, 1978, „Simbolul poetic”, *Studii și cercetări lingvistice*, XXIX, nr. 2, p. 165–171.

The Semantic Fields of the Symbolic Structures in the Poetic Works of Tudor Arghezi, Lucian Blaga and Ion Barbu. The Semantic Field of Water

The study aims at identifying the symbolic significances acquired by terms pertaining to the semantic field of **water**, in the works of three of the most outstanding 20th Century Romanian poets – *Tudor Arghezi, Lucian Blaga and Ion Barbu*.

The analysis, carried out within the framework of a more comprehensive research theme, reveals the multiple, sometimes contradictory, symbolic meanings of such terms as: **water, dew, fountain, fog, lake, rain, river, sea, spring**.

In various contexts, such terms become symbols of *life*, but also of *hardships* and *death*, of *purity*, of *remembrance*, of (elapsing) *time*.